

GOVERNMENT DIPLOMA IN CO-OPERATION AND ACCOUNTANCY

SATURDAY, 25TH MAY 2024

[TIME : 2-00 P.M. TO 5-00 P.M.]

(MAXIMUM MARKS—100)

HISTORY, PRINCIPLES AND MANAGEMENT IN CO-OPERATION

PAPER-IV

(Version-English and Marathi)

N. B. :-

- (1) Question No. 1 is *Compulsory*.
- (2) Attempts any *four* question from Q. 2 to 7.
- (3) All questions carry *equal* marks.
- (4) *English* version shall be considered as authentic.

	Marks
1. (a) Choose the correct option and rewrite the sentence:—	10
(1) Ministry of Co-operation was created by transforming the existing entries related to Co-operation and Co-operative in the business of erstwhile Ministry of Agriculture, Co-operation and Farmers Welfare vide cabinet Secretaries Gazzette notification dated 6th July 2021.	
(a) 06/05/2021	(b) 06/07/2021
(c) 06/09/2021	(d) 06/11/2021.
(2) India's First Cotton Pinjani Society was established in ..... in 1917.	
(a) Mysore State	(b) Gujrat State
(c) Andhra State	(d) Punjab State.
(3) The Word Co-operation comes from ..... language.	
(a) German	(b) French
(c) Greek	(d) Latin.
(4) The National Dairy Development Board (NDDB) established on	
(a) 1951	(b) 1957
(c) 1965	(d) 1971.
(5) According B. Shivraman Committees report on 12th July 1982 ..... was established.	
(a) NABARD	(b) S.B.I.
(c) I.D.B.I.	(d) VAMNICON.
(6) National Co-operative Consumer Federation (NCCF) was established on	
(a) 19/12/1964	(b) 16/10/1965
(c) 19/10/1986	(d) 19/12/2000.
(7) Since ..... the administration department of Co-operation is reorganised.	
(a) 01/07/1979	(b) 01/07/1980
(c) 01/07/1981	(d) 01/07/1982.

[Turn over

- (8) The Government of India emancipated a National Co-operative Policy on .....
- (a) 2000 (b) 2002
(c) 2003 (d) 2004.
- (9) Maharashtra Co-operative Development Co-operation incorporated under Companies Act, 1956 by the State Government in year .....
- (a) 1966 (b) 1986
(c) 1992 (d) 2000.
- (10) ..... is a process which reduces the involvement of the State or public sector in country's economic activity.
- (a) Privatisation (b) Globalisation
(c) Liberalisation (d) Democracy.
- (b) Explain the Differences :— 10
- (1) Share and Debentures
(2) First General Meeting of Members of Co-operative Societies and Annual General Meeting (AGM) of Co-operative Societies.
2. Explain in detail the duties, powers and responsibilities of the board of directors of Co-operative Society. 20
3. (a) Mention the importance of State Co-operative Bank and Mention its function. 10
(b) Give details of various registers maintained in Co-operative Societies. 10
4. Write short notes (any **five**):— 20
- (a) All India Rural Credit survey committee (Dr. A. D. Gorawala committee) Recommendations.
(b) Features of Co-operative Act, 1912.
(c) Functions of Credit Co-operative Societies.
(d) Organizational structure of Marketing Co-operative Societies.
(e) Yashwantrao Chavan Academy of Development Administration (Yashada).
(f) Legal provisions regarding Audit of Co-operative Societies.
5. (a) Write a note on Co-operative Movement in Maharashtra. 10
(b) Explain the objectives of Co-operative education and training. 10
6. (a) What is the stage of registration of Co-operative Society? Explain in detail the various stages in the registration process. 10
(b) Explain in detail the basic principles of Co-operation. 10
7. Outline the Administrative structure of Co-operatives, Marketing and Textiles Department in Maharashtra up to Taluka level. 20

मराठी रूपांतर
सहकाराचा इतिहास, तत्त्वे आणि व्यवस्थापन
पेपर-४

सूचना.—(१) पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

(२) प्रश्न क्र. २ ते ७ मधील कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.

(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(४) इंग्रजी माध्यमातील प्रश्नपत्रिका अधिकृत समजावी.

	गुण
१. (अ) खालील प्रश्नांखालील दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा :—	१०
(१) ..... च्या कॅबिनेट सचिवांच्या गॅझेट अधिसूचनेद्वारे पूर्वीच्या कृषि, सहकार आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालयामधील सहकार आणि सहकाराशी संबंधित विद्यमान नोंदी हस्तांतरित करून सहकार मंत्रालयाची निर्मिती करण्यात आली.	
(अ) ०६/०५/२०२१	(ब) ०६/०७/२०२१
(क) ०६/०९/२०२१	(ड) ०६/११/२०२१.
(२) भारतातील पहिली कापूस पिंजणी संस्था सन १९१७ मध्ये ..... येथे स्थापन झाली.	
(अ) म्हैसूर राज्य	(ब) गुजरात राज्य
(क) आंध्र राज्य	(ड) पंजाब राज्य.
(३) सहकार हा शब्द ..... या भाषेतून आलेला आहे.	
(अ) जर्मन	(ब) फ्रेंच
(क) ग्रीक	(ड) लॅटीन.
(४) राष्ट्रीय दुग्धविकास मंडळाची स्थापना ..... या वर्षी झाली.	
(अ) १९५१	(ब) १९५७
(क) १९६५	(ड) १९७१.
(५) बी. शिवरामन समितीच्या अहवालानुसार दिनांक १२ जुलै १९८२ रोजी ..... ची स्थापना झाली.	
(अ) नाबार्ड	(ब) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
(क) आय.डी.बी.आय.	(ड) वैकुंठ मेहता सहकारी प्रशिक्षण संस्था.
(६) राष्ट्रीय ग्राहक सहकारी संघाची स्थापना ..... रोजी झाली आहे.	
(अ) १९ डिसेंबर १९६४	(ब) १६ ऑक्टोबर १९६५
(क) १९ ऑक्टोबर १९८६	(ड) १९ डिसेंबर २०००.
(७) ..... रोजी सहकार प्रशासन विभागाची पुनर्रचना झाली.	
(अ) ०१/०७/१९७९	(ब) ०१/०७/१९८०
(क) ०१/०७/१९८१	(ड) ०१/०७/१९८२.
(८) भारत सरकारने राष्ट्रीय सहकारी धोरण ..... या वर्षी जाहीर केले.	
(अ) २०००	(ब) २००२
(क) २००३	(ड) २००४.

- (९) महाराष्ट्र सहकारी विकास महामंडळ हे कंपनी अधिनियम, १९५६ अंतर्गत, राज्य सरकारने ..... या वर्षी अंतर्भूत केले.
- (अ) १९६६ (ब) १९८६
(क) १९९२ (ड) २०००.
- (१०) ..... ही एक प्रक्रिया आहे, जी देशाच्या आर्थिक क्रियाकलापामध्ये राज्य किंवा सार्वजनिक क्षेत्रांचा सहभाग कमी करते.
- (अ) खाजगीकरण (ब) जागतिकीकरण
(क) उदारिकीकरण (ड) लोकशाही.
- (ब) फरक स्पष्ट करा :— १०
- (१) भाग व कर्ज रोखे
(२) सहकारी संस्थांच्या सभासदांची पहिली सर्वसाधारण सभा व वार्षिक सर्वसाधारण सभा.
२. सहकारी संस्थेच्या संचालक मंडळाची कर्तव्ये, अधिकार व जबाबदाऱ्या सविस्तरपणे स्पष्ट करा. २०
३. (अ) राज्य सहकारी बँकेचे महत्त्व नमूद करून तिची कार्ये नमूद करा. १०
(ब) सहकारी संस्थांमध्ये ठेवण्यात येणाऱ्या विविध नोंदवह्यांची माहिती द्या. १०
४. टिपा लिहा (कोणत्याही पाच) :— २०
- (अ) अखिल भारतीय ग्रामीण पतपुरवठा पाहणी समिती (गोरवाला समिती) यांच्या शिफारशी.
(ब) सहकार कायदा, १९१२ ची वैशिष्ट्ये.
(क) सहकारी पतपुरवठा संस्थांची कार्ये.
(ड) सहकारी विपणन संस्थेची संघटन रचना / संघीयरचना.
(इ) यशवंतराव चव्हाण विकास प्रशासन प्रबोधनी (यशदा).
(फ) सहकारी संस्थेच्या हिशोबतपासणीबाबत कायदेशीर तरतुदी.
५. (अ) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीवर टिपण लिहा. १०
(ब) सहकार, शिक्षण व प्रशिक्षणाची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
६. (अ) सहकारी संस्थेची नोंदणी अवस्था म्हणजे काय ? नोंदणी प्रक्रियेतील विविध टप्पे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. १०
(ब) सहकाराची मुलभूत तत्त्वे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. १०
७. सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाची महाराष्ट्रात तालुका स्तरापर्यंत प्रशासकीय रचना कशी आहे, मांडणी करा. २०